

v letu 1850 šolo obiskajočih vsakdanjih 11.272 in 8778 nedeljskih učencov, v letu 1855 pa 19.012 vsakdanjih, 13.219 nedeljskih, tedaj v letu 1855 več 7740 vsakdanjih in 4441 nedeljskih.

Dalje pa se je tudi pomnožilo število šolskih podpornikov, kateri ali sami začasno v šoli učijo, ali pa s spodbudljivim napeljevanjem in djanskim podpiranjem na marsiktero stran šolstvu pripomorejo.

S povzdigo in boljšanjem unajnega stanja ljudskih šol napreduje pa tudi učilo v raznih vednostih, kakor tudi napeljevanje h kersansko-pobožnemu življenju mladine. Tako se kateheti kakor učniki vzajemno trudijo, da bi šolski poduk rodil mnogo sadu za dušo pa tudi djansko koristil potrebam vsakdanjega življenja. Pa tudi učnikom samim se vidi očitno, kako hrepenijo dan za dnevom po vedno večji omiki in izobraženji, k čimur učiteljski zbori in skoraj že v vseh šolskih okrajih vpeljane učiteljske bukvarnice posebno veliko pripomorejo. Duhovstvo si od svoje strani ravno tako marljivo prizadeva sveto vero vcepiti v njezne serca nedolžne mladine, skrbeti za razširjenje lepega in pobožnega zadržanja, in je v vsem učiteljem desna roka. Visoka c. k. deželna vlada v zvezi s slavnim škofijstvom si marljivo prizadeva, da se učiteljem pičila plača povikšuje, da se že obstoječe šole pridno obiskujejo in da se pri farah, kjer šol še ni, priprave delajo, da bi se kmali naredile. V dokaz tega naj je, da so v 21 krajih obravnave za nove šole skor že končane, pri 30 farah pa se tudi že snujejo.

Ker so pri mnogih farah nekatere vasi in posamezne hiše deleč od šole, in tedaj otroci zavolj raznih okoljšin šole redno obiskovati ne morejo, če bi tudi radi, je zapoved dana, naj bosta pri vsaki farni šoli slednji teden dva poldneva za take šolarje odločena; tako se tudi oddaljeni otroci dobre šolskega poduka vdeležiti morejo.

Poslednjič naj bo še povedano, da visoka c. k. deželna vlada ravno zdaj potrebno snuje za istino ali kapital, iz ktere obresti bi učiteljske vdove ali njih zapuščeni otroci penzijo dobivali. Upati je, da tako dobro in plemenito početje ne bo le najdlje hvalo v zadovoljnih besedah, temuč tudi obilo podporo, in da bo donášalo kmali blagoslovljenega sadu ter bo tolažilo revščino in nadloge.

Toliko „Oesterreichischer Schulbote“. Mi pa temu še pristavljamo: Visoko častiti gospodje, katerim Vam je toliko mar za napravo novih šol, le verlo naprej! Imé Vaše se bo svetilo v zgodovini naše dežele in serčna hvaležnost potomstva pa Vam bo plačilo za Vaš blagi trud! J. Levičnik.

Serbskega jezika domovina.

(Dalje.)

Kdor tega zadevka ne razume, bi lahko rekel, da je tudi ime Serb od Srbije, kakor na pr. Slavonec od Slavonije, Černogorec od Černogore itd. Al kdor le nekoliko od slovanske zgodovine vé, spoznati mora, da so Serbi s tem imenom v naše kraje prišli in dežela se je od njih tako nazvala. Kjer je današnje Srbije južni kraj, onde je stara bila sreda, meje pa so ji segale od Dunaja do Arhipelaga, in od jadranskega morja noter v Macedonijo. Tudi jez mislim, da je to ime Srbija postalo v noveji dobi po propadu serbskega cesarstva; kajti neznám: ali bi se kje najti moglo, da se je kateri zmed naših kraljev zval kralj Srbije, ampak Serbljem. Dobrovski in Šafařík dokazujeta, da so se Serbi nekdanj zvali vsi slovanski narodi, in da ime Serb je stareje od Slovana.

Serbi so še bolj po političnem stanju, ko po veri različni. V Černigori so ohranili svojo slobodo do današnjega dne; v Avstrii so eni graničarji ter čuvajo granico od turškega cesarstva; so vojaki brez prestanka; drugi vživajo kronovinske pravice; v turškem cesarstvu živijo zopet na različne načine: v dve tretjini današnje Srbije (od Drine do Timoka, in od Dunaja blizo do Novega pazara) so se v naši dobi s pomočjo Rusov oteli Turkom, ter se sami vla-

dajo, Sultanu pa plačajo na poprek okoli 50.000 zlatov na leto; v ostali Srbii, Bosni, Hercegovini in Zeti so vsi raja turška (podložniki), samo uni okoli Černogore živijo nekaj slobodnejše, kakor drugi, uni pa v Bosni huje kakor nikjer drugod, kajti jih največ nima svojih hiš, ampak živijo po turških hišah kot skupniki in so večidel seljani.

Od unih turške vere jih je celó malo seljanov, večidel so mestnjani, med katerimi se nahaja tudi kmetov; za temi sledé rokodelci in tergovci, potem gospodarji in posestniki, ondaj plemiči; tako se med njimi nahaja tako imenovana „viša klasa“ (viši stan) naroda, al ona se ne razlikuje od prostega naroda po višjem podučeni ali posebnih vedah, ampak samo po bogastvu in gospodstvu, — pa tudi njih najpriprosteji seljan in poljodelec, ako le ima odkod, sme nositi suknjo in orožje, jezdit konja, narediti si hišo in živeti, kakor največi gospod ali plemič, in s pomočjo junštva in razuma, zlasti govornosti, postati največi gospod; zato se njih „viša klasa“ gotovo nikjer popolnoma ne loči od priprostega ljudstva.

V Dubrovniku iza ljudovlade prva gospôda, ki so vladali narod in zemljo, bili so sami vlastelini; oni se niso samo po pravih in gospodstvu razlikovali od vsega njim podložnega naroda, ampak so tudi bili med mestnjani polčani (Bürger), kateri so se razlikovali od manjih mestnjanov, seljanov in kmetov. Dubrovaškim vlastelinom enake gospôde naše, vere katoliške je bilo v starih časih tudi v Kotoru, pa tudi v drugih nekterih primorskih mestih; al je malo po malo to vse se zaterlo še prej ko v Dubrovniku in zdej so mesto njih samo cesarski uredniki in nekteri pota-ljanjenik.

Na današnjim Hrovaškem imajo svojo gospodo, ktera se od priprostega naroda, pa tudi od mestnjanov, ki niso plemenitaši, verlo razlikuje.

Ali pri onih, kateri so pravoslavne cerkve in kateri se prav za prav Serbe imenujejo, je boljarstvo samo seljan in kmet.

V Černigori ni ne gradov ne mest, zato se pa tudi misliti ne more, da je kakih drugih ljudi, kakor seljanov in poljodelcov (kmetov). Med prvimi starašinami so vojvodi in knezi, katerim te starašinstva ostajajo od očeta sinu, kakor tudi med ostalimi glavarji in premožnimi jih je več, ki brati ne znajo, kakor unih, ki znajo, in nobeden zmed njih se ne razlikuje od drugih Černogorcev ne po obleki ne po življenja načinu, ne po kakem drugem posebnem pravu; njih bratje in sinovi pasejo ovce, kakor se popeva in pravi, da jih je pasel Trojanskega kralja sin Paris in Dušanov sestríc Miloš Boinović. Tudi njih duhovniki se ne razlikujejo od ostalega ljudstva ne po nauku ne vedah, ne po opravi in življenji, kakor v edinem tem, da znajo nekaj brati in pisati. Zapadni sosedje Černogorski po selih so kot Černogorci; pa tudi njih mestnjani se slabo po čem drugem od njih razlikujejo, kakor po opravi, hišah in boljem in lepšem življenji, in se čez njih ne malo ne nosijo. Taki so, na priliko, Serbi tudi v Dalmaciji.

V Hercegovini je na priliko tako, kakor v Černigori. Ono malo mestnjanov stanuje med Turki, drugače se nosijo in živijo kakor prosto ljudstvo, pa se tudi ne mešajo v nobeno opravilo ljudstva; zato se med narod tudi ne štejejo.

V Srbii je do naše dôbe bilo, kakor sem rekel, da je v Bosni in Hercegovini. Zdej še le se počenjajo mesta naseljevati in mestnjani kot narod množiti; ali seljani so eno zato, ker so oni največ današnje slobodo zemlji (deželi) pridobili, drugo pa, ker jih je največ, in ker največ plačujejo in v vsakem pripetilu največ storiti morejo v zemlji najvažnejši. (Konec sledi.)

Smešnice.

(Veljaven vzrok). Neki oče je silil svojega še celó mladega sina, naj se oženi. „Kaj se vam tako mudí?“ — reče očetu njegov prijatelj — „pustite ga, da saj dobro

k pameti pride“. „Potlej, prijatelj!“ — mu oče odgovori — „se pa ne bo več ženil“.

(Bolezen do dobrega ozdravljena). Nekdo je dolgo bolehal; zdravnik je hodil že leto in dan k njemu, pa vse zdravila mu niso nič pomagale. Neki dan pride zdravnik spet in bolnik mu nevoljno reče: „Gospod dohtar, to ne bo vse vkup nič; če ne primete moje bolezni pri korenini, bo vse zastonj“. „Lejte, prijatelj!“ — mu odgovori zdravnik — „to so tudi moje misli“, — in v tem useka spalico po bokalu, ki je na stranski mizi stal, da se je vino po celi hiši razlilo, pa reče: „zdaj sem vaši bolezni korenino odbil!“ — Bolnik ga je razumel in se res kmali ozdravil.

(Prepozen strah). Neki zapravljivec je rekel svojemu prijatelju, da res sam spozná, da bode kot berač umerl, ako bo še dalje tako potratno živel. „Veš kaj, ljubi moj!“ — mu odgovori prijatelj — „jez se pa za te še kaj več bojim. Ako jo bodeš tako uganjal, boš še kot berač živel“.

(Kako neki pijanec homopatiko in alopatico sodi). „S homopatiko deržim — pri vodi, z alopatico — pri vinu; tako nimam sovražstva nikjer“.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Gradca. * Pri nas se bo napravila fabrika, ki bo po čisto novem načinu delala doge za sodce (Fassdauben); gosp. J. Gál je dobil za to najdbo privilegi na 15 let. Znano je, kako sila veliko dog vsake sorte potrebujejo vsako leto vinorejci, olarji, žganjarji, mokaarji, sladkornice in druge fabrike, ki svoje blago razpošiljajo v sodcih; znano pa je tudi, da tisti ljudje, ki se z izdelovanjem dog po navadni šegi ukvarjajo, le malo dobička imajo, kateri večidel le barantačem s tem blagom v mošnjo pada. Po ti novi najdbi bo pa to vse drugač; lesú se prihrani, dela je manj ž njimi in hitreje gré od rok, doge pa so lepše in močnejše. Gosp. Gál si je sicer za 15 let sam obdržal pravico po ti novi najdbi doge delati; vendar se bojo berž ko ne posestniki večjih gojzdov ž njim pomenili, da bo tudi njim proti primernemu plačilu razodel svojo skrivnost in jim prepustil po ti najdbi izdelovati doge. Na dunajski razstavi se bojo že vidile Gálove doge.

Iz Ptuja na Štaj. 9. febr. M. Žalostno prigodbo, ktera se je primerila v nedeljo večer pri nas, moram starejšem in mlajšim v svarjenje in poduk povedati. Znano je, kako nevarno je iti na led; posebno če pod njim globoka voda teče. Ravno prek mosta v Ptui v predmestji „Ran“ so velike mlake, ktere skoz celo leto močni vrelci z obilno vodo oskerbljujejo, in zatega del še ob hudi zimi, kakor je zdaj (s 17 stop. R.), debelo ne zamerznejo. Neki že 15 let star fantalin, sin tukajšnjega zlatarja J., v nedeljo 8. dan t. m. večer prederzno na nevarni led stopi; ploša, na kateri stoji, se pod njim začinja tretji in deček po malem v vodo leze; z milim glasom kliče svojo zraven stoječo sestrico na pomoč; ubogo dekle, bila je pridna šolarca, bratcu roko poda, da bi ga izvlekla — al, žalibog! hitro oba merzla odeja zakrije. Blizo poleg pa je kerčma, — pri plesu se ljudje urno vertijo, ko se zunaj tolika nesreča godi. Slišati to hitijo berž na pomoč; mlad hlapec, kateri prvi otroka rešiti hoče, se tudi pod led pogrezne, in tako trije mladi ljudje najdejo prerano nesrečno smert v vodi.

Novičar iz raznih krajev.

Po dopisu iz Milana v „Triest. Zeit.“ bote Nju Velicanstvu blezo do konca tega mesca ondi ostale. Presv. Cesar nek hočejo še sami takrat v Milanu pričujoči biti, kader se bojo nove upravne naredbe (Verwaltungsreformen) ti deželi oklicale, kateri oklic se je nek le zatega voljo zakasnil, ker so hotli Cesar še poprej mnenje državnega sveto-

vavstva zaslišati, ki ga sedaj vsaki čas v Milan pričakujejo. — Slavnemu talijanskemu malarju Leonardu da Vinči bojo postavili v Milani spominek, za ktere ga so Cesar darovali 20.000 fl. — Mestna županija dunajska je v zahvalo večletnega marljivega prizadevanja za povzdigo kmetijstva dunajski kmetijski družbi darovala 5000 fl. s tem namenom, naj jih oberne za darila pri kmetijski razstavi mesca maja. — Kmetijska razstava, ki je imela kakor lani sopet letos mesca rožnika v Parizu biti, je predstavljena na prihodnje leto, ker dve leti zaporedoma bi utegnulo prehitro biti. — Kakor smo že povedali, nosi zvo-nec političnega novinarstva sedaj tisti oklic francoske vlade, po katerem ona želi, da bi se Moldava in Vlahija zedinile v eno državo. Kakor se je avstrijski poslanec berž podal k francoskemu ministru in ga vprašal: kaj ima oni razglas pomeniti, tako sta storila tudi angležki in turški, ker vse te vlade se bojé, da bi edina in samosvojna moldavsko-vlaška država ne bila preodperta pot Rusii v Carigrad in bi se preje ali pozneje ne začele nove homatiije. — Ker se je gerška vlada udala terjatvam angležke in francoske vlade, ste ukazale svoji armadi zapustiti gerško deželo, in rusovska, francoska in angleška vlada so izvolile komisijo, ktera ima dnarstveni stan gerške države preiskavati. Ko bote angleška in francoska armada zapustile Gerško, bo djanske angleško-francoske zaveze konec, kjer potem nikjer več ne stojé skupaj angležki in francoski vojaki. — Knez Danilo je s svojo ženo 8. dan t. m. došel v Kotar, odkodar se pa nek misli najpoprej na otok Karf podati. — Tista nesrečna prigodba v Materi na Napolitanskem je žalibog! vendar le resnična. ~~Prigodba~~ ki je hotel v nedeljo popoldne 18. p. m. vélikega škofa Ros-sini-ta v cerkvi zaklati, in ko mu je to hudodelstvo spodletelo, je ceremonerja s pištolo ustrelil, se imenuje Salvatore Angona. Pisma iz Napolitanskega po „Volksfr.“ poterjujejo, da so hudodelniku že dolgo možgani vreli in da so ga zatega voljo lani poslali v toplice; iz toplic domú pridši se je do poslednjega časa mirno v Materi zadržal; ko je pa slišal Vergèrov umor, je tudi on, navdan enakega duha, sklenil po življenji svojega višjega pastirja seči. Škofa, ki morivecu ni nikoli nič žalega storil, je varovala Božja previdnost zavratnega naklepa, vendar je, ker je morivec še za njim celó v škofijo tek, kjer so ga še le zasačili, straha tako zbolel, da je njegovo življenje v nevarnosti. — Drug grozen umor se je zgodil v Jakinu 26. dan p. m., kjer je neki sin svojega očeta zaklal, merliča potem pod dimnik vlekel in dimnik poderl, češ, da je po nesreči ob življenje prišel

Svarjenje.

„Oj ti tica lepoperna,
Krasna tica, tica pevka,
Pusti pesmi svoje glasne,
Da te človek ne zasači!
Meni v radost le prepevaj,
Le prepevaj mojim bratom.
Al le pazi, da te roka
Ne doseže krutosilna
Terdoserčnega človeka,
Ki ne vé, kaj Bog je večer,
Kaj lepota je narave,
Kaj ljubezen je prezvesta,
Kaj življenje je svobodno!“
„Naj me čuje kdor le hoče,
Jaz si moram ohladiti
Žive rane z glasnim petjem,
Žive rane — serčne rane.
Reci dragi: kak molčati
Bi b'la mogla, ko sem vid'la,
Kak iz noči, tamne noči
Sivi mrak, in kak iz mraka
Budnja zora, in iz zore
Sonce, nadno so splavali!
Oj! pa zopet kak potopil
Svit se v mraku, in iz mraka

Je oblače zavihralo
Čez obnebe nadepolno.
Reci dragi: kak molčati
Bi b'la mogla, ko sem z ljubim
Splela gnezdo, gorko gnezdo
Si v zavetji, in v gnezdiču
Mali sinki, ljubi sinki
So radostno se krepili.
Glej! in 'z gnezda so mi sinke,
Mlade sinke vse pobrali,
V gnezdo pak mi položila
Kukavica jajca svoje.
Reci dragi: kak molčati
Bi jaz mogla uboga reva!
Naj me čuje, kdor le hoče,
Jaz si moram ohladiti
Žive rane z glasnim petjem,
Žive rane — serčne rane!
Vsako jutro, vsaki danak
Bom pevala, bom zberala
Zveste brate, zveste sestre
Z njimi gorko bom prosila
Božjo milost, da ohrani
Meni sinke, drage sinke!“
Vilen Vilhar.